

Listek.

Šola in dom.

(Odlomki.)

(Konec.)

V.

Uboštvo torej — kateremu je vzrok lenoba — je moč, ki žene ljudi nižje, kakor je žival. Temu ne more ljudska šola vselej dosti, dási ravno ona uči o nravnem življenji. Če pa kdorkoli pade takó nizko, da se ne more več dvigniti in četudi se mu obnové (kar je zeló dvoumno) kdaj zlati nauki izza mladih let, tedaj mu ali pomagajo iz blata, ali ga pa želja, da bi zamoril ta neprijazni opomin, vrže še nižje.

Dostikrat je pa uboštvo tudi nezasluženo. Umrje oče ali mati ali oba, in otrok ostane sam. V šoli se je učil. Bodi usmiljen! In ta zapoved ga vleče med ljudi, da mu pomorejo. Zgodí se čestokrat takó, kakor smo že čuli.

Poslušajmo pa, kakó piše Jaroslav Vrchlický!

Ob poti.

Pri kopališči v hladni senci vej
 Ob drevoredu deček je sedel;
 Dejala rano mu je mati: Glej,
 Da s kruhom prideš, kadar boš prišel!
 In v travi pod drevesom zdaj sedi molcé,
 Odrpto roko pred seboj drží,
 A ne zazró šetalcev ga oči —
 Brezčutno stopajo ob njem gospé, možjé . . .
 Dan je soparen, peče solnči žar,
 Počasi le za hipom hip premíne,
 Zaspí otrok, in kot da ga vihar
 Prežene, senčni hlad izgíne.
 In v cestnem prahu deček spi,
 Razpete prsi krije znoj —
 Življenski ga je zmogel boj.
 Odrpto roko pred seboj drží,
 Najsi zaman darú ž njo prosí,
 Pravljico temno v sebi nosí.
 Drží jo, kakor že zarano,
 Iz prsij vró mu težki vzdíhi —
 In čuj, kakó gorjé neznano
 Oglašá strašno v zrak se tíhi!

O solzah govori, ki lice
 Upalo njemu so rosile,
 O palicah, ki so ga bile,
 Ko prišel prazne je ročice.
 V snù čuje: mati nadenj upije,
 V snù ga bolest in žalost vije,
 In, ah, gorjé, glad se oglašá! — —
 Todà zaman! Gospá, gospod
 Molcé sprehajata se tod —
 Kaj je z otrokom, kdo li vpraša!
 Ta roka, ki do zdaj prosila,
 Sočutja v dušah ni vzbudila!
 In vedno več jih v kopališče
 Prihaja, da zabave išče.
 Čuj, godba vabi že na ples,
 Raztrgan deček tod umira,
 Pekoče solnce se z nebes
 Z ognjenim žarkom nanj ozira!
 Od prta roka, ki prosila,
 Sočutja v srcih ni vzbudila.

O, ne čudite se! V poznejši dóbi
 Igrača bil je kruti zlóbi,
 Na rázpótji, ko vlada mir noči,
 V pest stiska roko in — preží! —

Vprašam te, prijatelj, kam s takimi ljudmi? Izreci strogo sodbo, ako moreš! Takó meče človek človeka ob tla, takó norí plemenita srca samopašnost in brezčutnost. In mesto, da bi se kaznovala ta, mora podleči strogi kazni v življenski sili premagani človek! Tu je vsako prizadevanje zaman, zakaj človek je sam sebi prvi in največji modrijan. Njega modrost pa ne sega dlje kakor njegov čut. In ako je bodisi sam, bodisi kdorkoli zamoril poslednje, tedaj je njegova življenska modrost tista, o kateri smo izrekli besedo v uvodnih stavkih. Kuj železo, dokler je mehko.

* * *

In še postscriptum! Kaj je spisec brez dodatka? To, kar voz brez petega kolesa. Vender je mogoče, da s tinto vred izpuhti med pisanjem ta ali ona misel, katera se šele končno zopet uloví! O sebi ne moremo tega trditi, ker „nezrelo sadje“ potrebuje nekoliko viharnega in deževnega, nekoliko gorkega poletja, da lahko zadostí človeškemu razvajanemu ukusu.

Vender si hočemo še privoščiti tretjo vrsto ljudij. Tem so zaprta na vekov veke vrata v pošteno človeško družbo. V kot so vrgli šolske

nauke, ustvarili so si svoje in zato so jim sezidali neprestopni dom, kjer se neradovoljno pokoré za svoje grehe. To so torej zverí in še več kot zverí!

Žival žene h krvi in mesu prirodni nagon, in kakor cigan nerednemu življenju ne more se ona odvaditi ugrabljenemu, krvavemu plenu. Človek pa ima v sebi dušo, vest! In to zaduši ter krvolok srebrije pravično kri nedolžnikovo. Zató mu je usojena kazen. In godí se mu časih bolje, kakor onemu, ki se šteje v prvi razdelek človeštva!

Taki pa niso samó oni, ki javno in z roko mečejo smrt v človeško družbo, tudi tiste nam je šteti semkaj, ki z besedo mečejo otrov v dobro ime svojega soseda in ga umoré popolnoma, ker živi po pravilih, ki mu jih piše resnica! Le tisti, kdor ne ljubi resnice, dela lahko brez srca!

Ljudska šola ni nikdar zamudila prilike, da ne bi spodbujala otroka k resnici. Res pa je, da dom čestokrat s svojim mehkim in popustnim gospodarstvom vzgaja v otroku nasprotno lastnost — laž, prikritost! — Če bi bilo treba prič, da se ne ovrže ta trditev, našel bi jih lahko mnogo, mnogo med svojimi tovariši!

In združimo vse v kratke besede!

Lahna ziblje v jutra mraku se meglica,
Nad gorámi mótno trepetá danica.
Z jutrom se vojskuje noč bežeča,
Dókler ne premaga dneva porodica.
Med ljudmi jednako je borjenje:
Jedna temna, druga svètla polovica.
Zmoter boju — jasen vzor, najlepša
V večni je resnici vzrasel nam cvetica.
Pridi čas, da vsaka duša zvesta
Vzoru blagemu posveti se družica! —

E. Gangl.

Književnost.

„Knjižnica za mladino.“ — Založnik in urednik g. A. Gabršček nam poroča iz Gorice, da to podjetje zelo slabo uspeva. „Knjižnica“ se tiska v 1400 iztiskih, ter toliko se jih mora razprodati, da se pri takó malenkostni ceni pokrijejo vsaj stroški. Samo vezilo požré 65 gld. pri snopiču; rokopis stane od 24—30 gld.; tisek okoli 90 gld., kar je zelo po ceni. Kje so še drugi stroški za pošto, upravníštvo uredništvo itd.? Vseh naročnikov pa je doslej okoli 700, ki pokrijejo komaj dobro polovico stroškov, ako vsi redno plačajo. — Zategadelj prosimo gospode tovariše po vsem Slovenskem, da bi se nekoliko potrudili in pridobili domače občine ali krajne šolske svete, da naročé vsaj po par iztiskov za šolsko knjižnico. Za vse otroke pač ne zadošča po jeden sam iztisek.¹⁾ Na

¹⁾ Tudi mi smo tega mnenja. Ljubljanske šole imajo vsake knjige navadno po 3—5 in še več iztiskov. Posebno „Knjižice za mladino“ si zaradi njene nizke cene lahko vsaka šola po več iztiskov naroči in vsacega šolskega voditelja bodi skrb, da se to tudi v istini zgodi, tembolj, ker je „Knjižnica za mladino“ učiteljsko podjetje. Res žalostno bi bilo za nas slovenske učitelje in za slovenski narod sploh, če bi morala „Knjižnica“ prenehati. — Uredn.

nauke, ustvarili so si svoje in zato so jim sezidali neprestopni dom, kjer se neradovoljno pokoré za svoje grehe. To so torej zverí in še več kot zverí!

Žival žene h krvi in mesu prirodni nagon, in kakor cigan nerednemu življenju ne more se ona odvaditi ugrabljenemu, krvavemu plenu. Človek pa ima v sebi dušo, vest! In to zaduši ter krvolok srebrije pravično kri nedolžnikovo. Zató mu je usojena kazen. In godí se mu časih bolje, kakor onemu, ki se šteje v prvi razdelek človeštva!

Taki pa niso samó oni, ki javno in z roko mečejo smrt v človeško družbo, tudi tiste nam je šteti semkaj, ki z besedo mečejo otrov v dobro ime svojega soseda in ga umoré popolnoma, ker živi po pravilih, ki mu jih piše resnica! Le tisti, kdor ne ljubi resnice, dela lahko brez srca!

Ljudska šola ni nikdar zamudila prilike, da ne bi spodbujala otroka k resnici. Res pa je, da dom čestokrat s svojim mehkim in popustnim gospodarstvom vzgaja v otroku nasprotno lastnost — laž, prikritost! — Če bi bilo treba prič, da se ne ovrže ta trditev, našel bi jih lahko mnogo, mnogo med svojimi tovariši!

In združimo vse v kratke besede!

Lahna ziblje v jutra mraku se meglica,
Nad gorámi mótno trepetá danica.
Z jutrom se vojskuje noč bežeča,
Dókler ne premaga dneva porodica.
Med ljudmi jednako je borjenje:
Jedna temna, druga svètla polovica.
Zmoter boju — jasen vzor, najlepša
V večni je resnici vzrasel nam cvetica.
Pridi čas, da vsaka duša zvesta
Vzoru blagemu posveti se družica! —

E. Gangl.

Književnost.

„Knjižnica za mladino.“ — Založnik in urednik g. A. Gabršček nam poroča iz Gorice, da to podjetje zelo slabo uspeva. „Knjižnica“ se tiska v 1400 iztiskih, ter toliko se jih mora razprodati, da se pri takó malenkostni ceni pokrijejo vsaj stroški. Samo vezilo požré 65 gld. pri snopiču; rokopis stane od 24—30 gld.; tisek okoli 90 gld., kar je zelo po ceni. Kje so še drugi stroški za pošto, upravníštvo uredništvo itd.? Vseh naročnikov pa je doslej okoli 700, ki pokrijejo komaj dobro polovico stroškov, ako vsi redno plačajo. — Zategadelj prosimo gospode tovariše po vsem Slovenskem, da bi se nekoliko potrudili in pridobili domače občine ali krajne šolske svète, da naročé vsaj po par iztiskov za šolsko knjižnico. Za vse otroke pač ne zadošča po jeden sam iztisek.¹⁾ Na

¹⁾ Tudi mi smo tega mnenja. Ljubljanske šole imajo vsake knjige navadno po 3—5 in še več iztiskov. Posebno „Knjižice za mladino“ si zaradi njene nizke cene lahko vsaka šola po več iztiskov naroči in vsacega šolskega voditelja bodi skrb, da se to tudi v istini zgodi, tembolj, ker je „Knjižnica za mladino“ učiteljsko podjetje. Res žalostno bi bilo za nas slovenske učitelje in za slovenski narod sploh, če bi morala „Knjižnica“ prenehati. — Uredn.

Goriškem je naročil okrajni šolski svet za goriško okolico 50 iztiskov, sežanski pa 40. Ali bi drugod ne bilo lahko takó? — Sicer pa menimo, da občinska starašinstva povsod rada dovolé desetak za šolsko knjižnico, ako se obrne do njega šolsko vodstvo s primerno prošnjo. Tudi z rokopisi smo zeló na revnem.¹⁾ Kar ničesa ni, kar bi bilo povsem primerno za našo mladino. Nagrada res ni velika, ali 1¹/₄ kr. pride venderle na vsako vrstico. Kdor je sposoben, si zlasti s prevajanjem prav na lahko prislúži lepe goldinarje. Sicer bi pa pri začetku niti ne smeli gledati na nagrade, marveč z oduševljenjem bi se moral lotiti dela, kdor je sposoben, saj delamo za našo milo slovensko mladino.

Naši dopisi.

Iz logaškega okraja. (Vojteh Ribnikar †.) — Zagrnila se je zopet črna prst nad zemeljskimi ostanki jednega najbolj nadarjenih, najmarljivejših in najspretnjših tovarišev naših. Neizprosna smrt je namreč posegla v dan 26. mal. travna po našem dičnem Vojtehu Ribnikarju, nadučitelju v Dol. Logateci, ter ga v najlepših moških letih iztrgala iz naše srede in položila v toliko prezgodnji grob. — Dasiravno je pokojnik že lansko pomlad o priliki učiteljskega sestanka pod milim nebom v Škocijannu šaljivo tožil o prvem pojavu svoje bolezni, bi si vender ne bil nihče nadejal, da čez leto dnij takrat še tako krepkega in čvrstega korenjaka ne bo več mej nami. Nam Slovencem je baje že tako usojeno, da nas zapuščajo naši najdelavnejši možje v sredi najplodovitejšega delovanja in legajo drug za drugim k večnemu počitku baš takrat, ko bi jih mi še najbolj potrebovali!

Pokojni Vojteh Ribnikar se je rodil leta 1857. v Trziču na Gorenjskem, kjer je obiskoval ljudsko šolo in prestopil potem na gimnazijo v Kranj. Po dovršenih štirih gimnazijalnih razredih v Kranji in učiteljski v Ljubljani je prebil leta 1876. zrelostni in leta 1879. pa sposobnostni izpit z odliko. Prvo učiteljsko službo je nastopil 1. listopada 1876. l. v Šmartnem pri Litiji; jeseni l. 1877. prišel je pa kot učitelj-voditelj na jednorazrednico v Hotedršico. Ker pa tu v sicer prijazni vasičci za tako živahno-delavnega dvajsetletnega mladeniča ni bilo pravega terena, preselil se je l. 1878. v Dolenji Logatec. Tu je bil dné 28. sušča 1880 definitivno nastavljen in pozneje ob razširjenji jednorazrednice v dvorazrednico nadučiteljem imenovan. Kaj je pokojni Ribnikar tu vse storil in kako je vsestransko v napredek in korist naroda najuspešneje deloval, vedeli bodo povedati še pozni potomci. Po njegovem prizadevanji je nastala iz priproste jednorazrednice v zasebni hiši uzorna štirirazrednica v najlepšem šolskem poslopji vse Notranjske. Pod njegovim nadzorstvom se je gradila krasna šolska hiša in po njegovem načrtu in neumornem delovanji se je priredil tak šolski vrt, kakoršnega nima do sedaj še nobena šola v deželi. On je bil soustanovnik bralnega in gasilnega društva, kmetijske podružnice in logaške posojilnice. Nekaj časa je bil gasilnemu društvu tudi načelnik, a ko je sprevidel, da tu ni pravega torišča za učitelja, odložil je to čast, ter prevzel predsedništvo v krajnem šolskem svetu in tajništvo posojilnično.

Pokojnik Ribnikar je ustanovil tudi z nekaterimi zavednimi tovariši okrajno učiteljsko društvo, katero se je pod njegovim spretnim vodstvom najlepše razvitalo in družilo učiteljstvo našega okraja v plodovito vzajemno delovanje. Uredil je „Opis cesarskih

¹⁾ Tu naj se pa gane „Zaveza“. V vsakem okraji je gotovo najmanj jeden učitelj-pisatelj. Upravni odbor, oziroma direktorij „Zaveze“ naprósi posamezna okrajna učiteljska društva, da pridele v okraji vsaj po jednega učitelja, ki bi se zavezal v jednem letu spisati, oziroma prestaviti iz tujih jezikov vsaj jeden zvezek za našo „Knjižnico“. Na tu način bi ne manjkalo rokopisov. Le nekoliko več zanimanja, navdušenja in resne volje od strani poklicanih činiteljev, pa bode šlo! Urednik in založnik ne more vsega sam storiti. *Uredn.*